

Stanovisko k výskytu mračňáku Theophrastovu (*Abutilon theophrasti*)

Ing. Jan Štrobach, Ph.D., doc. Ing. Jan Mikulka, CSc.
Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i., Praha 6 – Ruzyně

Mračňák jako pozdně jarní plevel patří mezi celosvětově významné druhy. Do České republiky byl zavlečen sójovými boby dováženými ze Severní Ameriky. Na introdukci se podílí především lodní a vlaková doprava. V České republice patří mezi velmi se šířící plevele. Zdomácněl především v Polabí a stal se zde významným plevelem. Zapleveluje především širokořádkové plodiny jako je kukuřice, brambory, řepa cukrová a zelenina.

Vzhledem k jeho přizpůsobivosti se stal celosvětově významným plevelem. Původní domovinou jsou teplejší části Asie, kde roste na polích, v zahradách, parcích, u řek a v křovinách. V oblastech původního výskytu zapleveluje bavlnu a sóju. Druhotně se lidskou činností rozšířil prakticky do celého světa. Ve střední Evropě se začíná častěji objevovat od osmdesátých let dvacátého století a hlavně v teplejších částech se stává typickým plevelem okopanin. V jižnějších oblastech kontinentu je už klasifikovaný jako agresivní plevel uplatňující se převážně v kukuřici.

Mračňák je jednoletá rostlina sametově zelené barvy, vysoká až 150cm i více, většinou s rovným, málo větveným stonkem. Květy jsou žluté, listy jsou dlouze řapíkaté, vroubkované, chlupaté, hluboce srdčité, zakončené dlouhou špičkou. Kořen je kulový, ze kterého vyrůstají postranní drobné kořínky. Kvete od července do srpna. Semena jsou ledvinovitá, černohnědé barvy s krátkými chlupy, velká 3mm.

Do stření Evropy, včetně České republiky, je zavlékán s olejinami, zejména se severoamerickými sójovými boby, vlnou, bavlnou, obaly jižního ovoce, ptáčím zobem, osivem a obilím. V rozšiřování a zavlékání tohoto druhu na nová stanoviště se významně podílí lodní a vlaková doprava. Lodní dopravou se mračňák dostává do České republiky labsko-vltavskou vodní cestou, která je typická pro zavlékání především severoamerických druhů. Na nová místa v rámci České republiky se významně šíří pomocí zemědělské techniky, především při sklizních řepy cukrové. Díky tomu se každý rok objevují lokality s novým výskytem tohoto druhu.

I přes to, že je aktuálně považován za plevel, mohl by být zdrojem vysoce kvalitních celulóзовých vláken. I v České republice byl mračňák pokusně pěstován v Šumperku-Temenici, a to pro textilní vlákno. Vlákná mračňáku jsou složena z 69% celulózy a 17% ligninu. Semena jsou bohatá na olej (obsahují 18-20% oleje), který je vhodný do potravinářského i technického průmyslu. V minulosti byl pěstován i jako léčivka a okrasná rostlina, odkud místy zplaněl.

Herbicidní regulace je značně problematická. Vůči herbicidům je poměrně tolerantní. Zásah v porostu komplikuje etapovitě vzcházení. Herbicidní přípravky zpravidla účinkují ve fázi děložních listů až do dvou párů listů. Velmi odolný je vůči většině běžně používaných herbicidů v řepě cukrové. Nejvyšší účinnost vykazují herbicidní přípravky s účinnou látkou triflusuľfuron.

V letošním roce poklesl počet ohnisek s kalamitním výskytem zvláště v řepě cukrové. Chladnější průběh jara zamezil rychlému vzcházení tohoto plevele. Abnormálně deštivé počasí umožnilo rychlé zapojení porostu především řepy cukrové a zamezilo dalšímu konkurenčnímu tlaku tohoto plevele. Obdobně tak ve sledovaných porostech kukuřice se mračňáky vyskytují v obvyklé míře, ale bez významnějších škod na porostech. Nicméně i přes to jsou nacházeny nové lokality s výskytem tohoto druhu, převážně ve středním Polabí v okresech Litoměřice a Mělník. Odkud expandují i do vyšších poloh a dále od řeky Labe, což v minulých letech nebylo

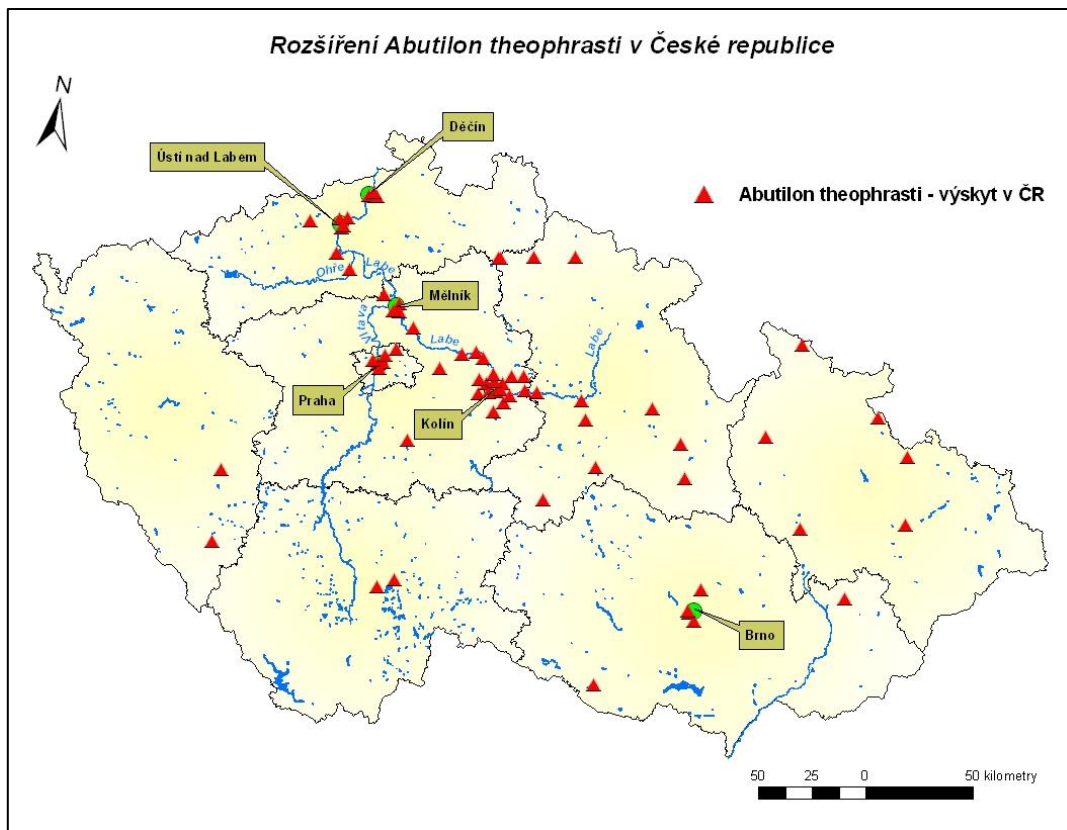
zcela obvyklé (např. oblast severní části Mělnického okresu a jižní část okresu Mladá Boleslav s významným zastoupením řepy cukrové v osevech). Tradiční je jeho výskyt v okrese Nymburk. Z tohoto důvodu je nutný monitoring a cílená regulace. Častější jsou i nové nálezy rostlin podél silnic a železnic prozatím bez významnějšího vlivu na plodiny pěstované v okolí.

Mračňák v řepě cukrové vytváří monumentální rostliny.

Ojediněle rostoucí rostliny mračňáku v porostu cukrovky bývají předzvěstí kalamitního rozšíření tohoto plevelu v budoucnu

Mladé rostlinky mračňáku